

..รอบรุกรมประมง..

การพัฒนาห้องปฏิบัติการกรมประมง สู่มาตรฐานสากล ISO/IEC 17025

โดย สุภาน้อย ทรัพย์สินเสริม

ภายใต้ยุทธศาสตร์กรมประมง 5 ปี (พ.ศ.2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนาและตรวจสอบสินค้าประมงให้มีมาตรฐาน เพื่อเพิ่มมูลค่าและความสามารถในการแข่งขัน ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องตามภารกิจหลักตามกฎหมายของกรมประมง ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาระบบคุณภาพและความปลอดภัย ตลอดจนกำกับดูแลสินค้าประมงให้ได้มาตรฐานตลอดสายการผลิตจนถึงผู้บริโภค

กรมประมง เป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทหน้าที่ในการควบคุม กำกับดูแลสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำตลอดสายการผลิต โดยมีการจัดตั้งห้องปฏิบัติการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อเฝ้าระวังคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร รวมทั้งส่งเสริมด้านการศึกษาวิจัย เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารของไทยเข้าสู่ระบบมาตรฐานสากล

การดำเนินการในส่วนของห้องปฏิบัติการกรมประมง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีความครอบคลุมทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเลี้ยง แหล่งจับ สิ่งแวดล้อมและผลิตภัณฑ์ รวมทั้งมีห้องปฏิบัติการที่ใช้ในการควบคุม ตรวจสอบสารตกค้าง เชื้อก่อโรคในสัตว์น้ำ ไวรัส สารปนเปื้อน พันธุกรรมสัตว์น้ำ จุลินทรีย์ คุณภาพอาหารสัตว์น้ำ และคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหาร เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันห้องปฏิบัติการในสังกัดกรมประมงมีมากกว่า 50 ห้องปฏิบัติการ เพื่อรองรับการดำเนินการด้านความปลอดภัยอาหารและปฏิบัติตามมาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องตามกฎระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายของประเทศและระหว่างประเทศ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา ห้องปฏิบัติการกองตรวจสอบคุณภาพสินค้าประมง กรมประมง ซึ่งปฏิบัติการควบคุมตรวจสอบด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหารเป็นหน่วยงานแรกในสังกัดกรมประมง ได้ถือปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO/IEC guide 25 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2546 ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาห้องปฏิบัติการตามระบบมาตรฐานสากล ISO/IEC 17025:2005 และได้รับการรับรองคุณภาพห้องปฏิบัติการในปีพ.ศ. 2548 โดยหน่วยรับรองแห่งชาติ สำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ จึงถือเป็นจุดแรกในการสร้างเสริมศักยภาพและความน่าเชื่อถือของห้องปฏิบัติการภาครัฐแก่หน่วยงานระหว่างประเทศต่าง ๆ ในระดับสากล และได้มีการพัฒนาต่อยอดการปฏิบัติงานสู่ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ในสังกัดกรมประมงเพื่อให้มีการนำระบบควบคุมตรวจสอบไปใช้ในการปฏิบัติงาน สร้างการยอมรับและเชื่อมั่นในระบบควบคุมตรวจสอบของกรมประมง รวมทั้งสร้างระบบควบคุมใฝ่ระวังสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำที่เข้มแข็ง โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบันห้องปฏิบัติการกรมประมงในด้านต่าง ๆ ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025 เพิ่มเติมเป็นลำดับ

เส้นทางสู่ความสำเร็จในการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการ ISO/IEC 17025

ผู้บริหารหน่วยงาน ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการผลักดันให้ระบบมาตรฐานเกิดขึ้น รวมทั้งการสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินการ และความร่วมมือของบุคลากรของห้องปฏิบัติการและที่เกี่ยวข้อง ต้องทำงานด้วยความเพียรพยายาม มุ่งมั่น มีความรู้ทั้งด้านวิชาการเกี่ยวกับเทคนิค และด้านระบบบริหารจัดการ ศึกษาหาความรู้และเข้ารับการฝึกอบรมด้านการจัดการเอกสารระบบคุณภาพ และด้านเทคนิคเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ

การดำเนินการเพื่อขอการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการ ISO/IEC 17025

ใช้หลักการ “PDCA” หรือเรียกว่า Deming Cycle คือวงจรการควบคุมคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. การวางแผน (Plan; P)

กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ วิธีการ ขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ซึ่งการกำหนดแผนขึ้นกับนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยงาน เพื่อการพัฒนาในแนวทางเดียวกันทั้งองค์กร ซึ่งผู้ขับเคลื่อนแผน ประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้จัดการคุณภาพและทีมวิชาการห้องปฏิบัติการ

2. การปฏิบัติตามแผน (Do, D)

กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานตาม Standard Operating Procedure (SOP) ซึ่งต้องประกอบด้วย การบันทึกการปฏิบัติงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อการตรวจสอบ รวมทั้งการวางแผนบริหารจัดการ การตรวจติดตาม การพัฒนาบุคลากร การสอบเทียบเครื่องมือ การเข้าร่วมทดสอบความชำนาญ และการจัดการข้อร้องเรียนต่าง ๆ เป็นต้น

3. การตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน (Check, C)

โดยผู้จัดการคุณภาพเป็นผู้กำกับ ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน

4. การปรับปรุง (Act, A)

เป็นกิจกรรมที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้ว การปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วน เพื่อสืบหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา ซึ่งการปรับปรุงอาจนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานวิธีการทำงานที่แตกต่างจากเดิม

การเตรียมการเพื่อขอรับการรับรองความสามารถห้องปฏิบัติการ

1. ศึกษาและอบรมข้อกำหนดมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2017 และข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้บริหารองค์กรให้ความเห็นชอบในการจัดทาระบบคุณภาพและให้การสนับสนุนในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง
3. แต่งตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการดำเนินการที่บรรลุวัตถุประสงค์ อันประกอบด้วย ผู้จัดการคุณภาพ ผู้จัดการวิชาการ เจ้าหน้าที่ควบคุมเอกสาร เจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้าง เป็นต้น
4. กำหนดนโยบายและวางแผนการปฏิบัติงานให้ชัดเจน เช่นการจัดทำคู่มือคุณภาพ ขั้นตอนดำเนินงาน วิธีทดสอบ วิธีปฏิบัติงาน และเอกสารสนับสนุนต่าง ๆ เช่นแบบฟอร์ม เอกสารอ้างอิง เป็นต้น
5. ปฏิบัติงานตามระบบคุณภาพ ทั้งนี้ จะต้องมีการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็น รวมทั้งซ่อมแซม บำรุงรักษา สอบเทียบ ทดสอบความชำนาญ ตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีทดสอบ การประมาณค่าความไม่แน่นอนของการวิเคราะห์ เป็นต้น
6. ตรวจสอบติดตามคุณภาพภายใน (Internal audit) เพื่อให้มั่นใจว่าดำเนินการตามระบบที่กำหนดไว้และสอดคล้องตามมาตรฐาน โดยจะต้องมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบติดตาม คุณภาพ ภายใน และดำเนินการตามแผนงานที่กำหนด
7. แก้ไขข้อบกพร่องจากการตรวจสอบติดตามฯ ภายในระยะเวลาที่กำหนด
8. ทบทวนการบริหารงานห้องปฏิบัติการ พร้อมกำหนดแนวทางการปรับปรุง การเพิ่มประสิทธิภาพของห้องปฏิบัติการ การประเมินและสื่อสารความเสี่ยง

ประโยชน์ของการปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2017

1. องค์กรมีการทำงานที่เป็นทีม
2. มีระบบ มีขั้นตอนในการทำงานที่ชัดเจนไม่ว่าจะด้านบริหาร ฝ่ายทดสอบ ฝ่ายผลิต
3. ภาพลักษณ์องค์กรมีความน่าเชื่อถือ มีความมั่นใจต่อผลการทดสอบ
4. เอื้อประโยชน์ต่อการเจรจาทางการค้ากับประเทศผู้นำเข้าต่าง ๆ ในการยอมรับร่วมในผลการทดสอบและระบบการรับรอง
5. ลดการทดสอบที่ซ้ำซ้อน และสร้างระบบการทำงานที่สอกลับได้
6. เพิ่มประสิทธิภาพของการทดสอบของหน่วยงาน
7. ผลการทดสอบเป็นที่ยอมรับในระดับสากล
8. องค์กรและบุคลากรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
9. ส่งเสริมภาพลักษณ์ของกรมประมงในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการส่งออกสินค้าสัตว์น้ำ (Competent Authority) ของไทย

แนวทางในการดำเนินงานของห้องปฏิบัติการในปัจจุบันและอนาคต

กรมประมงมีมุ่งมั่นในการควบคุม ตรวจสอบ และกำกับดูแลสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ด้วยความเป็นมืออาชีพ ด้วยความรู้ทักษะความชำนาญ เป็นผู้นำด้านการวิจัยเฉพาะทาง ให้บริการทดสอบ ตามมาตรฐานสากล และให้บริการทดสอบที่ครอบคลุมมากขึ้นตามมาตรฐานหรือมาตรการของประเทศคู่ค้า เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยมุ่งสู่เป้าหมายหลักคือเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ลดข้อโต้แย้งทางการค้า และได้รับการยอมรับในระบบควบคุมตรวจสอบสินค้าสัตว์น้ำในระดับสากล

